

ОЦІНЮВАННЯ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОП-КУЛЬТУРИ

A Розглядається проблема оцінювання музичної діяльності в умовах поп-культури. Наголошується увага на тому, що різні форми, представлені у сучасному мистецькому просторі, досить часто взаємодіють. Для поп-культури притаманна значна орієнтованість на глядача в усіх формах презентації музичного матеріалу. Разом з тим у більшості фахових конкурсів, номінаціях на премії, у розважальних шоу наявне професійне журі. До складу журі входять представники різних сфер музичної діяльності: виконавці, педагоги з вокалу, композитори, продюсери та ін. Це сприяє створенню системного бачення досягнень виконавців, можливостей виділити різні критерії, за якими буде здійснюватись оцінювання. На відміну від академічної культури у поп-музиці досить часто застосовується ранжування за показниками комерційної успішності виконавців, композиторів, продюсерів, що є невід'ємною частиною цього шару музичної практики.

Ключові слова: поп-культура; поп-музика; виконавець; оцінювання; шоу; конкурс; концерт; журі

S *Hatsenko Halyna, Trynko Olha. Evaluation of Musical Activities in Conditions of Modern Popular Culture.*

The relevance of research. An extremely important part of the creative process is the assessment of the level and quality of the musical work, its performance, etc. There are various forms of presentation of music material. The aim of the paper is to systematize the various forms of evaluation that are currently available in the music business of today, relating to variety. This goal involves the separation of the following tasks: determine the specifics of concert and competition events; highlight the main features of show programs that are competitive and evaluative; outline other forms that relate to the evaluation of performance in the field of variety arts. **The research methodology** involved the use of an analytical approach to analyze the works of modern authors on the theoretical understanding of pop culture. An analysis of the artistic practice of our time was also carried out, which included the use of a comparative method, a synthesis method. **The results of the study** highlight the main forms associated with the monitoring and evaluation of music activities in the field of pop culture. Musical pop culture is a field of performance that is inherently competitive. The evaluation of its results is one of the organizational forms, because for the most part the varieties of artistic practices are oriented towards a certain evaluation by the public. Different forms of presentation and evaluation of music activities are interrelated and often combined in different projects. It is emphasized that not only the professional jury but also the spectators are entertained for the variety performance. In pop culture, the commercial performance of performers, composers, and producers is quite often used, which is an integral part of this layer of music practice.

Key words: pop culture; pop music; performer; evaluation; show; competition; concert; jury

Гаценко Галина Степанівна, старша викладачка кафедри музичного мистецтва ПВНЗ «Київський університет культури», заслужена працівниця культури України, Україна

Hatsenko Halyna, Senior Lecturer in the Department of Music Private Institution of Higher Education «Kyiv University of Culture», Honored Worker of Culture of Ukraine, Ukraine

E-mail: galo4kagatsenko@gmail.com

Тринько Ольга Іванівна, старша викладачка кафедри музичного мистецтва ПВНЗ «Київський університет культури», народна артистка України, Україна

Trynko Olha, Senior Lecturer in the Department of Music Private Institution of Higher Education «Kyiv University of Culture», People's Artist of Ukraine, Ukraine

E-mail: olga_makarenko@ukr.net

Актуальність проблеми. Надзвичайно важливою частиною творчого процесу є оцінювання рівня та якості музичного твору, його виконання тощо. Хоча для низки виконавців і композиторів винесення певного вердикту чи оцінки може здаватись у певному сенсі болючим моментом, проте без моніторингу якості доволі складним постає розвиток суб'єктів музичної діяльності. У сучасній музичній культурі представлено надзвичайно різні форми, пов'язані із презентацією результатів творчого процесу, починаючи від конкурсної діяльності та завершуючи демонстрацією готових версій творів на різного типу

носіях. Усі вони в тій чи іншій мірі підлягають оцінюванню, проте його характер, критерії та специфіка є принципово різними. Дане питання є таким, що не здобуло достатнього висвітлення у вітчизняній літературі.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Мистецький музичний простір є предметом розвідок багатьох вітчизняних авторів, причому в останні роки він частіше почав обґрунтовуватися не лише в окремих публікаціях, а й у дисертаційних дослідженнях: роль і значення культурно-мистецьких проєктів для розвитку естрадно-вокалу представлено в праці Н. Регеши, О. Тринько,

Н. Ковмір [6]; проблема оцінювання мистецького твору та виконавців в умовах сучасної музичної культури була тезисно – у публікації Г. Гаценко [2]; деякі риси естрадно-вокального мистецтва окреслюються в дисертаційному дослідженні А. Бойко [1], а також у праці, виданій під редакцією К. Разлогова [5]; комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття є предметом розвідок О. Злотника [3]; проблема глобалізації та транскультурації у музичній культурі ХХ–ХХІ століть розглядається в статті А. Тормахової [7].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Існує низка робіт, де представлено огляд існуючих конкурсних, фестивальных і концертних заходів. Також наявні дослідження, у яких здійснюється висвітлення таких явищ сучасної поп-культури, як шоу, що містять у собі змагальний контекст. Проте масив усіх форм оцінювання музичної діяльності в умовах сучасної культури й досі не ставав предметом наукових розробок.

Мета статті полягає у систематизації різних форм оцінювання, що наявні у музичній діяльності сьогодення, стосуються естрадного виконавства. Дана мета передбачає виокремлення таких завдань: визначити специфіку концертних і конкурсних заходів; виділити основні риси шоу-програм, які мають змагальний й оцінювальний характер; окреслити інші форми, що стосуються оцінювання результатів діяльності в сфері естрадного мистецтва.

Викладення основного матеріалу. Здійснення музичної діяльності без певного оцінювання є недоцільним. Звісно, коли мова йде про музикування непрофесійного характеру, що не представляється на огляд широкої аудиторії, є аматорським – може не мати жодної форми оцінювання, окрім самооцінки виконавця чи композитора. Однак у сфері професійної музичної діяльності оцінювання виступає обов'язковим і необхідним етапом, який сприяє усвідомленню існуючих проблем, досягненню рівня розвитку та можливим поштовхом для подальших дій. Але позитивний результат можливий лише за умови, що критика має конструктивний характер, не стосується особистісного рівня та здійснюється компетентними особами. Адже за умови того, що ці чинники не враховуються, може сформуватись зворотна ситуація, коли виконавець не отримує об'єктивної оцінки чи вона буде подана не у тій формі, яка буде відповідати ситуації. Це може призвести до негативних наслідків і навіть відвернути музичного діяча від подальшої мистецької творчої справи. Отож, спробуємо охарактеризувати наявні форми та шляхи оцінювання музичної діяльності в сфері естрадної культури.

Однією з базових форм представлення результатів творчої діяльності виступає концерт. Дані події, в першу чергу, зорієнтовані на широкий загал, вона може бути оцінена також фахівцями, проте за умови відсутності зворотного зв'язку може не мати позитивних наслідків. Концертна форма передбачає наявність різних номерів, які створюють доволі строкату картину. Ця ознака впливає

на те, що глядач переживає чимало різних емоцій, разом з тим йому важче сконцентрувати увагу на якомусь певному номері. «Пластичність концерту, очевидно, багато в чому обумовлена його структурою і жанрово-видовою відкритістю. Концерт, як відомо, форма «номерна» і внаслідок цього різноманітна. Така його специфіка, і в цьому він схожий на галерею, в якій, переходячи від картини до картини, глядач має можливість не тільки побачити різні жанри образотворчого мистецтва, а й пережити зміну вражень у залежності від просторової позиції твору» [5, с. 28]. Незважаючи на те, що концерт є доволі «строкатим» за своєю природою, концертна форма дозволяє брати участь значно більшому числу виконавців, які можуть здійснювати перехресний моніторинг виступів колег.

Продуктивнішою формою, що пов'язана безпосередньо з оцінюванням виконавського рівня співаків, виступає конкурс. «Для більшості вокальних конкурсів висуваються чіткі правила, пов'язані з репертуаром, віком учасників тощо. Як правило, головна задача – оцінювання – покладається на журі, до складу якого входять професійні викладачі, виконавці, які здатні визначити рівень майстерності учасників» [2, с. 130]. Можна виділити конкурсні проекти різного типу. Вони можуть бути такими, що оцінюються професійним журі, але, одночасно можуть виступати формою, що функціонує з урахування активної участі глядацької аудиторії. Зокрема можна відмітити, що конкурсні проекти мають різний рівень. За територіальним показником їх поділяють на міжнародні, регіональні, міські. І хоча участь у них стає важливою віхою для учасників, але й навіть перемога не може тягнути за собою значну відомість. Рівень конкурсів також є різним, адже вони можуть стосуватися різних вікових груп. Проте всі ці різні проекти об'єднує фактор боротьби. «Що ж стосується конкурсів, то їх специфікою є яскраво виражений змагальний характер, головною метою є досягнення перемоги, відповідно участь у них стає стимулом для постійних занять, підвищення рівня власної професійної компетентності. Варто відмітити, що досить тривалий час саме участь у міжнародних вокальних конкурсах була запорукою подальшого професійного успіху вокаліста» [6, с. 77].

Доволі позитивним чинником є те, що саме дана форма оцінювання, пов'язана з наявністю журі, до складу якого входять провідні діячі, причому не лише гарні виконавці, педагоги з вокалу, а й композитори та представники інших сфер музичної діяльності. Це сприяє створенню системного бачення досягнень виконавців, можливостей виділити різні критерії, за якими буде здійснюватись оцінювання. Відзначимо, що доволі часто навіть конкурси, що проходять за участі журі, мають певні номінації як-от «приз глядацьких симпатій». Глядацький вибір протягом тривалого часу був основним фактором, що сприяв на здійснення вибору переможця на пісенному конкурсі «Євробачення». Однак протягом останніх років винесен-

ня остаточного вердикту стало здійснюватись після оголошення рішення не лише глядачів, а й журі, адже доволі часто публіка обирала переможця за його регіональною, національною чи етнічною приналежністю, не оцінюючи власне його персональний виступ.

Як показує світова та вітчизняна практика проведення конкурсних заходів, найуспішнішими для виконавців у подальшому стають ті, хто зорієнтований не тільки на високий рівень вокалу, а й на значний розголос у сфері медіа. Такими характеристиками наділені заходи, що в самій своїй сутності націлені на масового слухача. У них у переважній більшості сам процес оцінювання перетворюється на шоу. Подібні проєкти, хоча й позбавлені суто академічного характеру, можуть бути істотною допомогою для виконавців у подальшій професійній діяльності. «Хоча існує низка конкурсів для естрадних вокалістів, набагато більшою корисністю для досягнення популярності співаків мають не стільки конкурси, скільки різноманітні шоу, на кшталт «Голос країни», «Україна має талант» тощо. У даному випадку в якості експертів, що виявляють рівень їхньої вокальної майстерності, сценічності, можливих перспектив подальшого просування на естраді оцінюють професійні артисти, що вже здобули визнання, набули популярності та вважаються майстрами, які здатні не лише виступати самотужки, а й навчити цьому й інших» [2, с. 130-131]. Для того, щоб здійснювати коректну оцінку виконавського рівня, важливим є залучення різних фахівців. Так у більшості вокальних шоу у журі входять музичні діячі, які працюють у різних стильових напрямках. Можна згадати національний відбір на «Євробачення», шоу «Голос країни», «Україна має талант», «Маска» – всі ці проєкти поєднують поп-співаків, реп-виконавців, музичних продюсерів, керівників каналів і програм. Хоча у більшості шоу остаточний вибір залишається за публікою, а не журі, проте шляхом надання чітких рекомендацій із боку професіоналів створюється чітке уявлення про виконавський рівень співаків.

Основою поп-музики виступає хіт, тому не випадково, що оцінювання стосується не лише специфіки виконавства, а й самого музичного репертуару. Він часто має досить «вгадувані» характеристики, що допомагають композиції стати такою, що викличе реакцію у публіки. «Однією з форм функціонування естрадної культури є хіт – пісня, написана за визначеними «схваленими» стандартами, що обумовлюють тривалість її звучання, приблизну тематику, типові гармонічні схеми, специфіку аранжування, принаadne темброво-вокальне вирішення, візуальне оформлення. Достатньо яскраво подібна характеристика музичної естрадної культури проявляється у піснях, які висувуються для участі у різноманітних конкурсах, проєктах, концертах, здобувають значної ротації у засобах масової інформації» [7, с. 135]. Отже, окрім концертних і конкурсних заходів, а також участі виконавців у шоу-програмах можна говорити про певне оцінювання, що

здійснюється шляхом підрахунку їхнього рейтингу у різноманітних чартах, топ-10. Дана практика раніше була здебільшого пов'язана із закордонною виконавською практикою, а не вітчизняною. Даний показник виступає скоріше не показником оцінки професійності виконавця, а демонструє ступінь популярності інтерпретування ним певного твору, автором якого виступає він, або інші композитори. Тобто, в даному випадку можна зазначити, що подібні форми унаочнюють рейтинг композиції. Причому якісний рівень твору та самого виконавця можуть бути такими, що не збігатимуться з думкою професіоналів. На вищі щаблі рейтингів і чартів можуть потрапляти не лише високопрофесійні твори, а й ті, що здатні «вразити» аудиторію. Ранжирування в цих рейтингах пов'язане з відслідковуванням рівня ротації твору у медійному просторі, а також із кількісним фактором, що демонструє продаж певного треку на спеціальних ресурсах типу iTunes, які багато в чому замінили характерну для минулого практику купівлі дисків і платівок. Хоча дана форма оцінювання рівня музичної діяльності може сприйматися як така, що має під собою менш раціональні та професійно зорієнтовані критерії, проте вона дозволяє здійснювати моніторинг споживацьких смаків, прослідковувати напрями розвитку глядацьких інтенцій. Саме тому вона також її можна брати до розгляду, особливо коли мова йде про поп-культуру.

Як правило, дана форма оцінювання музичної діяльності виражається згодом у номінації виконавців, композиторів та інших представників поп-культури на певні премії. Даний напрям представлений у зарубіжному і вітчизняному просторі. Прийняття рішень залежить від професійної експертної оцінки, хоча можливе також урахування і глядацького вибору. Існує чималий перелік премій, які стосуються поп-культури. Загальновідомою є така премія, як американська «Греммі» («Grammy»), що є найпрестижнішою нагородою у сучасній музиці, вона присуджується в 108 категоріях у 30 музичних жанрах. Вибір здійснюється вповноваженими членами Академії звукозапису, а також артистами та звукоінженерами. У вітчизняній культурі є також низка премій, що присуджуються різним діячам культури. Це «Золота жар-птиця», «Yupa»,

«M1 Music Awards». Наприклад, остання премія була заснована лише в 2015 році. «Головними критеріями визначення переможців більшості номінацій будуть результати перегляду кліпів в ефірі M1. Володаря призу глядацьких симпатій визначають користувачі спеціального мобільного додатка M1Place. Окрім артистів, нагороди отримують найкращі продюсери, аранжувальники, кліпмейкери та інші діячі музичної індустрії України» [4]. Вручення премій у сфері музичного мистецтва також перетворюються на яскраве та вражаюче шоу, в якому беруть участь провідні виконавці.

Попри те, що існувало «негласне» розмежування академічної та популярної музичної культури, протягом

останніх років почав намічатися процес намагання оминати дану установку. Зокрема проявом такої тенденції можна вважати останній вибір, який було здійснено журі Національної премії імені Тараса Шевченка. До конкурсного відбору у номінації «Музичне мистецтво» було висунуто твори композиторів-академістів Л. Грабовського, О. Козаренка, а також альбоми: «Шлях» (музичний гурт «Даха Браха»); «Досвід» (музичний гурт «Vivienne Mort»). У результаті премію було вручено гурту «Даха Браха», що було неоднозначно сприйнято у музичних колах.

Власне, як можна перекоонатися, у вітчизняній і світовій музичній практиці є чимало виконавців і колективів, які дозволяють говорити про достатньо високий рівень професійності, разом з тим існує й прошарок тих, хто є результатом просування в медійних колах. «На сучасній естрадній сцені можна почути чималу кількість «розкручених» рекламою у комерційних цілях «зірок»-одноднівок, утім й у цій сфері музичного мистецтва, як і в інших, є чимало по-справжньому талановитих самотуніх виконавців, яскраво обдарованих артистів, які гідно представляють свою країну на міжнародному рівні» [1, с. 34-35]. Специфіка оцінювання мистецької діяльності безпосередньо пов'язана з комунікацією, що відбувається між виконавцем і його реципієнтами – журі, публікою. Вона залежатиме й від характеру інформації, яка передається у специфічних музичних символах, проступаючи в якості послання не лише через засоби музичної мови, а й через візуальну невербальну комунікацію. Різні форми «впливають на всі сприймаючі структури і рівні психіки одержувача інформації (реципієнта), який творчо декодує мистецьку інформацію відповідно до існуючих традицій і норм, власного життєвого і художнього досвіду, діючи у динамічному просторі музичної культури свого часу» [3, с. 197].

Результати дослідження полягають у висвітленні основних форм, пов'язаних із моніторингом та оцінюванням музичної діяльності в сфері поп-культури.

Висновки з даного дослідження. Музична поп-культура є сферою виконавства, для якої притаманний змагальний характер. Оцінювання її результатів виступає однією з організаційних форм, адже здебільшого й різновиди мистецьких практик орієнтовані на певну оцінку з боку публіки. Різні форми презентації та оцінювання музичної діяльності, як концерт, конкурс, шоу, рейтинги у чартах, премії є взаємопов'язаними та часто поєднуються в рамках різних проєктів. Наголошується, що для естрадного виконавства притаманне оцінювання не лише професійним журі, а й глядачами. У поп-культурі досить часто застосовується ранжирування за показниками комерцій-

ної успішності виконавців, композиторів, продюсерів, що є невід'ємною частиною цього шару музичної практики.

Перспективи подальших розвідок можуть бути пов'язаними з ґрунтовнішим вивченням існуючих шоу-програма та виокремленні критеріїв, за якими здійснюється оцінка діяльності виконавців.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. Естрадно-вокальне мистецтво Китаю в контексті історико-культурних та жанрово-стильових процесів : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Харків, 2019. 250 с.
2. Гаценко Г. С. Оцінювання мистецького твору та виконавців в умовах сучасної музичної культури. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 берез., 2020 р.) Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2020. С. 130–132.
3. Злотник О. Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Київ, 2019. 254 с.
4. Канал М1 започатковує власну музичну премію M1 Music Awards. URL: <https://showmania.novy.tv/ua/news/2015/08/28/kanal-m1-zapochatkovuyevlasnu-muzichnu-premiyu-m1-music-awards/> (дата звернення 26.04.2020).
5. Новые аудиовизуальные технологии / отв. ред. К. Э. Разлогов. Москва : Едиториал УРСС, 2005. 482 с.
6. Рєгеша Н. Л., Тринько О. І., Ковмір Н. В. Роль та значення культурно-мистецьких проєктів для розвитку естрадного вокалу. *Молодий вчений*. 2017. № 8 (48). С. 76–79.
7. Тормахова А. М. Глобалізація та транскulturація у музичній культурі ХХ–ХХІ ст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 2. С. 134–138.

References

1. Boiko, A. M. (2019). *Estradno-vokalne mystetstvo Kytaiu v konteksti istyryko-kulturnykh ta zhanrovo-stylovykh protsesiv* [Pop-vocal art of China in the context of historical, cultural and genre-style processes] (PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
2. Hatsenko, H. S. (2020). *Otsiniuvannya mystetskoho tvoriv ta vykonavtsiv v umovakh suchasnoi muzychnoi kultury* [Appraisal of works of art and performers in the context of contemporary musical culture]. *Ukraine u svitovykh hlobalizatsiynykh protsesakh: kultura, ekonomika, suspilstvo* [Ukraine in world globalization processes: culture, economy, society]: tezy dopovidei Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 130-132). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM [in Ukrainian].
3. Zlotnyk, O. I. (2019). *Komunikatyvnyi prostir muzychnoho mystetstva Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI stolittia* [Communicative space of musical art of Ukraine at the end of XX – beginning of XXI century] (PhD diss.). Kyiv: Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv [in Ukrainian].
4. *Kanal M1 zapochatkovuie vlasnu muzychnu premiui M1 Music Awards* [M1 Channel launches its own M1 Music Awards]. Retrieved from: <https://showmania.novy.tv/ua/news/2015/08/28/kanal-m1-zapochatkovuyevlasnu-muzichnu-premiyu-m1-music-awards/> [in Ukrainian].
5. Razlohov, K. (Ed.) (2005). *Novye audyovizualnye tekhnolohyy* [New audiovisual technologies]. Moskva: Edytoryal URSS [in Russian].
6. Rehesha, N. L., Trynko, O. I., & Kovmir, N. V. (2017). Rol ta znachennia kulturno-mystetskykh proektiv dlia rozvytku estradnoho vokalu [The role and importance of cultural and artistic projects for the development of variety vocals.]. *Molodyi vchenyi* [A young scientist], 8 (48), 76-79 [in Ukrainian].
7. Tormakhova, A. M. (2018). Hlobalizatsiia ta transkulturratsiia u muzychnii kulturi XX-XXI st. [Globalization and transculturation in the musical culture of the XX-XXI centuries] *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv* [Bulletin of the National Academy of Management of Culture and Arts], 2, 134-138 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 29.04.2020